

Argumentační strategie oponentů památkové péče v historické perspektivě

PhDr. Michal Kurz, Ph.D.

Masarykův ústav a Archiv AV ČR

„Proti:

Pověře genia loci

Dochovanému rázu města

[...]“

Humoristické listy, 1932

„Staré“ x „Nové“

Spolek za starou Prahu a Spolek za novou Prahu se sloučily a vypracovaly zároveň s organizacemi radioamatérů a čl. křížovkářů projekt pro výstavbu hlavního města.

Klub za starou Prahu hájí neohroženě pražské památky.

Po vzoru Jiřího Plachého, který uhájil Prahu proti Švédům, rozhodl se Klub za starou Prahu uhájit Petřín proti všem.

Argument I: veřejný zájem a soudobé potřeby

„Pamatuji se velmi dobře na to, jak v období, kdy dr. Jeřábek byl členem sboru obecních starších, mu bylo vytýkáno kolegy z něho [...], že hájí a brání ‚staré myšárny‘, že **překáží**, aby Praha měla **moderní stavební rozvoj**, byly proti němu – lživě – vedeny námitky, že **překáží ozdravění** Prahy, ačkoliv šlo třeba o komplexy stavební obzvláště hodnotné...“

vzpomínka Jana Emlera na činnost Luboše Jeřábka, 1937

FEUILLETON.

∞ V Plzni, dne 29. listopadu 1899.

Ačkoliv nemohu se honositi vzácnou ctí býti počítán mezi příslušníky naší královské Plzně, přece jen na osudech města беру účast vždy co možná největší.

Stopuji s radostí — jak víte, netajenou — vše, co u nás se děje, zvláště, týče-li se to rozšiřování, zvelebování města anebo něčeho, co podniknuto neúmornou činností našich starostlivých „otců“, ku blahu občanstva směřuje.

Když ku př. počali kolem skandálních masných krámů v Pražské ulici stavěti v loni lešení, měl jsem radost, že tu odtudu města konečně již zboří. A když pak místo jich zboření počali s jejich restaurováním, t. j. opravou, ustoupila radost má radosti jiné.

Vypočítal jsem si na prstech, že bourání masných krámů by stálo **víc**, nežli jich — obílení — a kořil jsem se v duchu důvtipu povolaných orgánů, kteří dovedou tak šetřit!

Západočeský posel lidu, 1899

Trochu vápna a několik zednických štětek vše spravilo — a my máme nové masné krámy a s nimi lacino pořízenou „novou“ ozdobu města.

Patrně jest správa naší slavné obce náramnou milovnicí všech starožitností a co staré, to chce stůj co stůj svým potomkům pro budoucí časy zachovat, nejen na radnici, ale i všade tam, kde toho za nutné uzná.

A tak máme těch starožitností u nás všade dost, kam jen oko pohlédne! Až malíř, mistr Jansa, který teď „Starou Prahu“ vydává, někdy do Plzně na své studijní cestě zavítá — hoj! — tu nalezne pilířů, arkýřů, starodávných komínů, vrat, která již lidem na hlavu padají, malebných puklin domů, zdí a zákoutí — ne sice

„některé **základní nedostatky** budov (vlhkost, orientační závady, nedostatek provozních prostorů) **nelze odstranit jinak** než demolicí a přestavbou“

„půdorys jádra naprosto nevyhovuje potřebám **moderní**, prudce se rozvíjející **dopravy**“

Jaromír Štván, 1962

fotografie ze staré Prahy

Domy zralé na zbourání jsou obydleny nejchudšími vrstvami. Dvory, které jsou nádržemi nečistoty, sazí a bacilů, byty bez vzduchu a světla. Ochrana památek pokládá takovou bytovou hanbu za malebnost města

Karel Teige, 1932

„Dnešní architekt musí mít na mysli – jako **lékař** – každého, kdo v tom domě bude žít [...] Nemůže tedy horovat pro udržení starých **nehygienických** budov i přes jejich eventuelní estetickou cenu...“

Oldřich Starý, 1935

„Chirurgickým řezem byly odstraňovány **vředy**, aby se na jejich místě ujal nový organismus.“

Osvald Döbert, 1974

„My nechceme míti Malou Stranu krásnou, historickou a uměleckou rakví, nýbrž oživenou novými komunikacemi a plnou obchodu, průmyslu a bohatství.“

Jan Městecký a František Kytka, 1897

„Jedině tak [skrze vstupy současné architektury] budou města schopna žít současným životem, ve své celistvosti, a nebudou se jejich ‚novodobá centra‘ přesouvat jinam a nechávat za sebou skanzeny nepoužitelných a nepoužívaných historických ‚mrtvol‘.“

Roman Koucký, 2008

„Inženýr Roubal ho u dveří zadržel.

„A co lidi? **Vykašlou** se ti na **romantiku**! A jestli chceš tady z toho udělat **muzeum**, tak to s nimi už vůbec nepočítej!“ ukázal na fotografie s dávno zapomenutým kouzlem uliček.

„Patrně máme každý jiný okruh známých,“ řekl Petr neoblomně.“

Vladimír Klevis, Stavitel snů, 1981

„Heleďte, to musíte ten plot dělat takhle

ničemnej?

Vám připadá ničemnej?

Dyť jsem Vám říkala, že ty plaňky dám **nový** – a
vy je tady malujete rozlámaný!

Jak to je, tak to maluju, pani.

Vy si nedovedete představit spravenej plot?

Takhle je to **hezčí**, ne?

A co ta vomítka vodfouklá, to je taky **hezčí?!“**

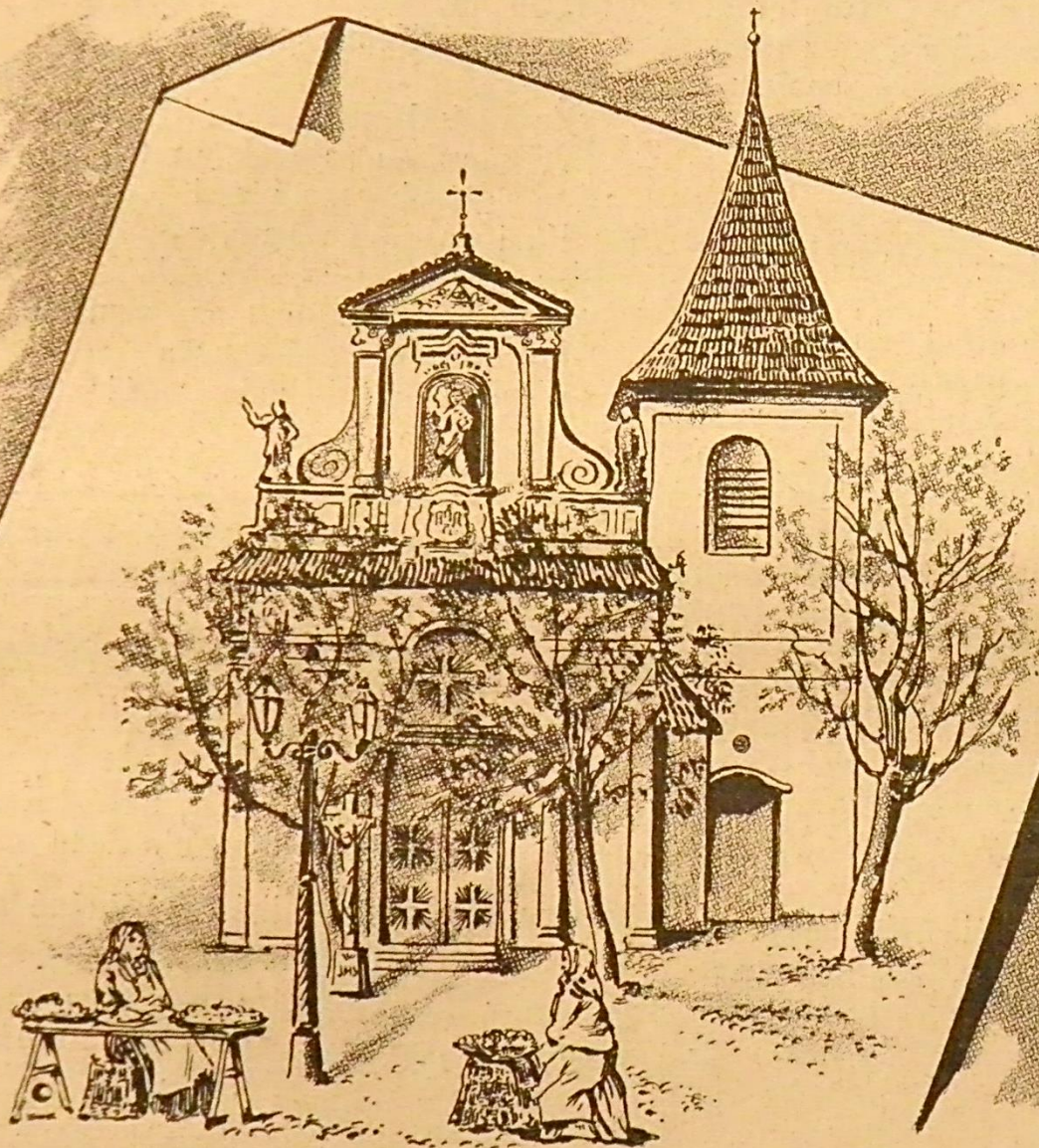

film Vesničko má středisková, 1985

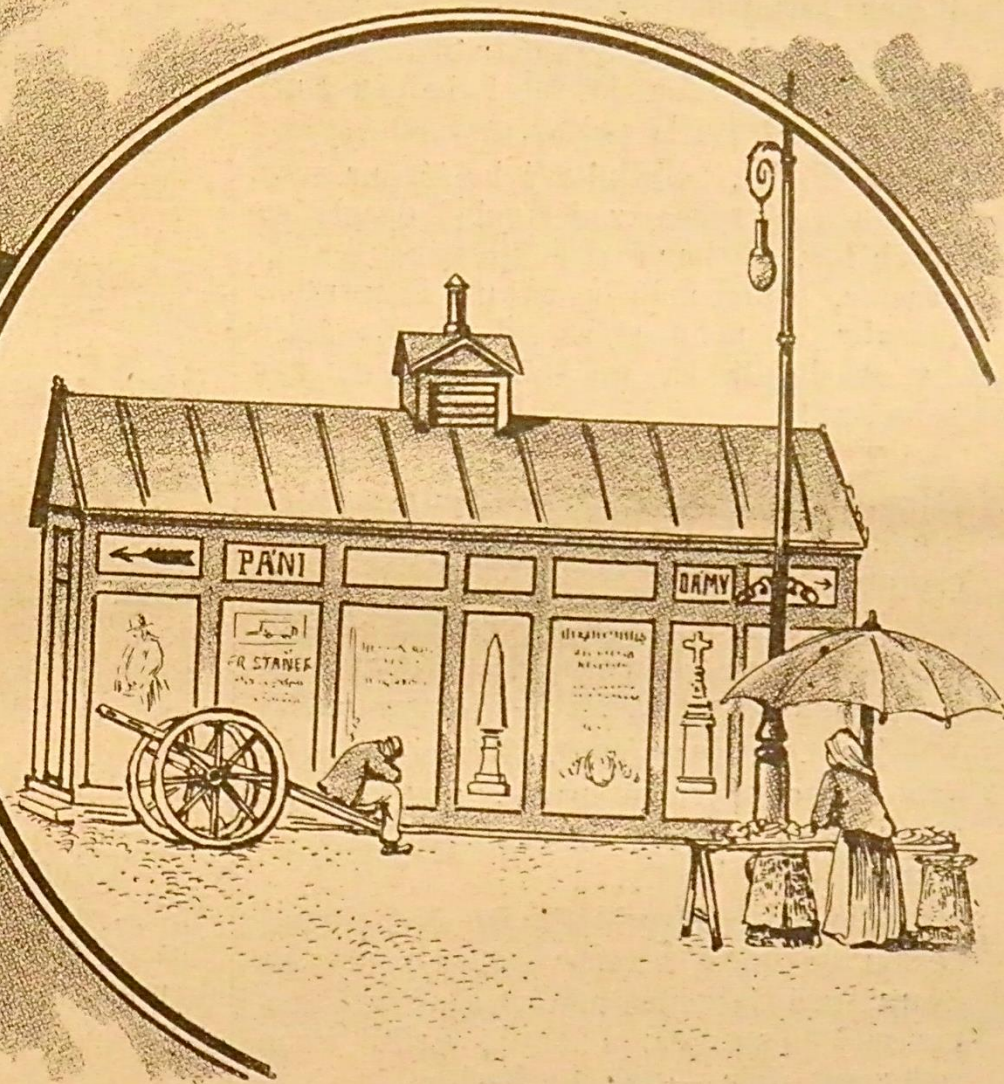
„Terezie byla z vesnice Trávy, vzdálené pět kilometrů od města. V jejím středu stál na návrší zámek, či chcete-li se přidržeti mluvy odpovídající pravdě, stavení podobné sýpce s věží. Tato ostudná barabizna slyne **jakousi památkou**. Ale d'as ví, **kde je věc skryta a v čem vězí**, neboť se nikdy nepodařilo objeviti kousek krásy na těchto zdech a stříškách sedících mezi komíny.“

Vladislav Vančura, Luk královny Dorotky, 1932

Z veselé kroniky našich obcí.

Proč sbourali starý kostelíček na Smíchově? Poněvadž prý překážel na náměstí a nebyl mu k ozdobě. Dobrá!

Ale *tahle* umělecká budovička sroubená na jeho místě — ta nepřekáží a je náměstičku k ozdobě?

„Jde o to, aby to byla **skutečná asanace** – to je očištění od **nehodnotných** nebo **nevhodných** přístaveb apod. – a nedocházelo z tohoto titulu k dalšímu **ochuzování** Plzně o památky.“

otevřený dopis ministru kultury a řediteli SÚPPOP, 1968

Argument II: právo na „přirozený“ vývoj

„**Kdyby** byla existovala ochrana památek za doby barokní či Karla IV., neměla by Praha ani chrámů, ani paláců, ba ani dláždění.“

Národní osvobození, 1924

„Vy chcete zbourat sto baráků?!“ – „Ale to každý před Vámi, kdo něco skutečně velkého postavil, stavěl víc, než na co měl. Ale **kdyby** do toho nešel, tak by dneska nestál ani chrám svatého Víta, ani pražský metro...“

seriál Muž na radnici, 1976

„Musíme uznati, že **každá doba**, která kdy nastala, [...] bořila, aby vyhověla **své** době a **svému** stanovisku na podkladě své kultury, aby **postavila pomník** své kultuře. [...] Kdybychom měli se takto na věci dívat [chránit památky], vpalovali bychom si signum méněcennosti, dnešní kultury, že jsme slaboši, že nic neznamujeme.“

M. Šic, 1931

„A jako v minulosti stavěli **své** dominanty feudálové a církve, tak i my máme **právo** zde postavit **dominanty** socialismu.“

ředitel Krajského projektového ústavu při jednání o nové výstavbě v centru Berouna

(vzpomínka Karla Kibice)

„Věci je třeba řešit
velkoryse, **na úrovni
doby.** [...] A my jsme si
troufli.“

„Dílo je dokonáno. Ale ruku na srdce – Pařížané
si na svou **Eiffelovku** také museli zvyknout.“

Česká soda, 1993

LIDÉ SI NA NOVÉ VĚCI TEPRVE MUSÍ ZVYKNOUT KAREL PRAGER

K. Prager

„... stará pravda: každé **obohacení** (vývojový přínos) znamená opět **ztrátu**
jiných hodnot ...“

Emanuel Hruška, 1967

Argument III: neúměrný rozsah ochrany

„**přehnaný** historismus, sentimentalita vůči **každému shnilému patníku** [...] musí býti odstraněna“

Jaroslav Hilbert, 1924

„Je třeba [...] přesně stanovit **pravé hodnoty**, jež nutno a možno zachovat, aby akce se zjednodušila a zkoncentrovala v mezích možnosti subvencí a finanční podpory“

Jaroslav Stránský a Josef Šlégl, 1928

„Je třeba se soustředit na záchranu **nejcennějších památek**, v podstatě těch, které byly pojaty do státních seznamů, nerozptylovat prostředky na jejich údržbu, **hospodařit co nejúčelněji**.“

František Kahuda, 1965

„Zmínil jsem se, pánové, o nepravdách, které byly úmyslně šířeny, dovolte, abych na ně poukázal:

[...]

„Dům čp. 932 jest stavbou, a krásnou, Dienzenhoferovou.“ To také není dokázáno a není to pravda, neboť fačady jsou, jak znalci praví, již v úpadku baroka. **Takových** domů máme v Praze na Starém i na Novém Městě **na sta.**“

„Jest pravda, že na mnoha místech v milé vlasti naší zachází se s uměleckými památkami ne příliš šetrně. [...] však na druhé straně naši páni archaeologové a umělečtí odborníci svůj zápal poněkud **přehánějí**. A to je také chyba. Památky ceny **vynikající** nechť se chrání, však **kvůli každé** pěkně provedené řimse, **každému** originálnějšímu ornamentu a vůbec **kvůli** zajímavějšímu **sem tam detailu**, nedbati všech zájmů ostatních a udržovati mnohdy **starou ohydnou polozříceninu**, to také není v pořádku.“

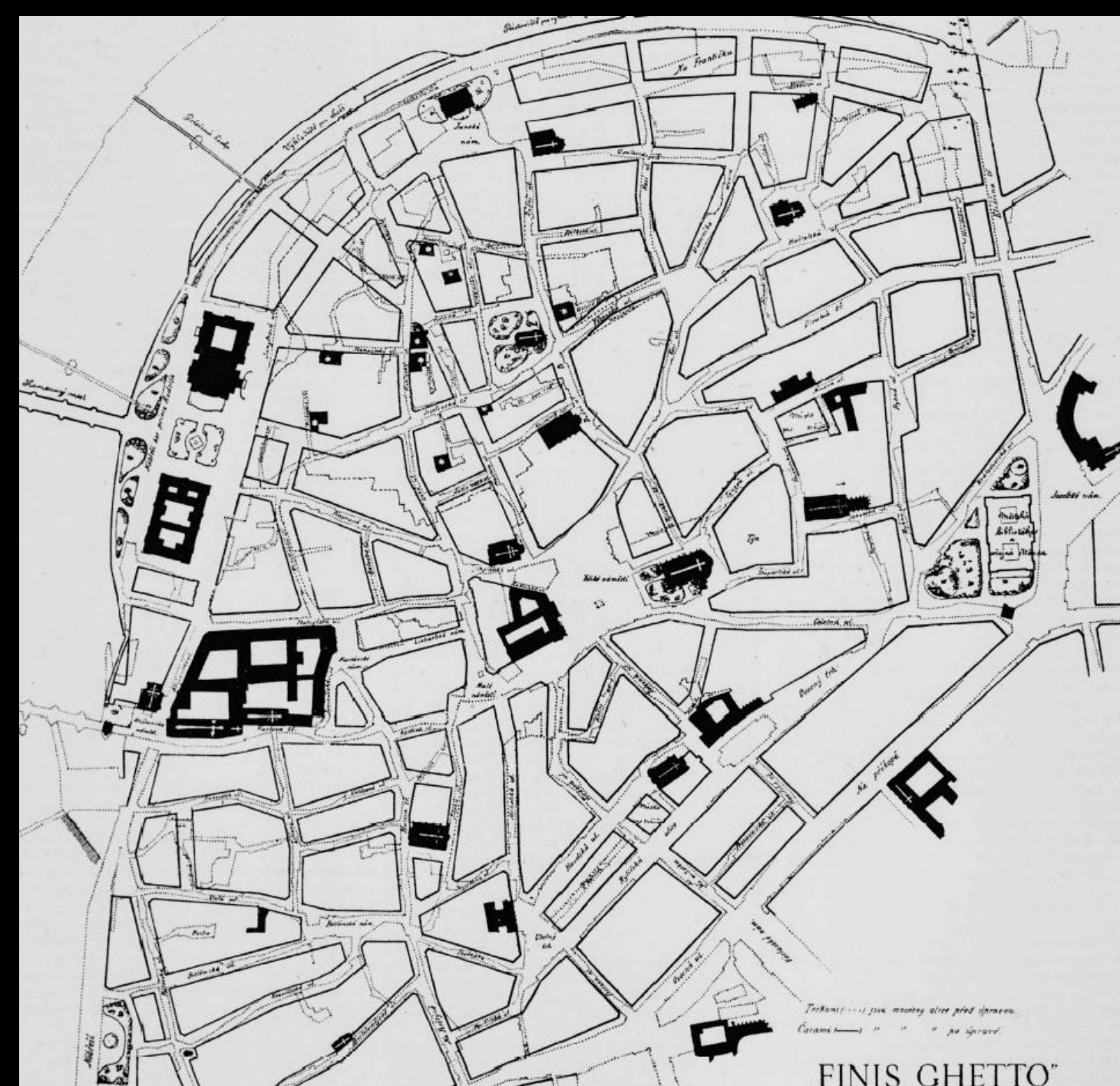
Národní listy, 1894

„daleko **kritičtěji** a **objektivněji** pohlížet na [...] všechny ty **nesčetné** památky, jejichž rozloha a náročná situace ve funkčně zatížených městských částech často nadměrně zatěžují problematiku dalšího rozvoje a nutnost přeměny městského organismu.

Výhodou takového **kritičtějšiho hodnocení** a **přísnějšího výběru** památkových souborů bude na druhé straně to, že **prostředky**, které se dnes rozptylují na údržbu neúnosně rozsáhlého historického fondu bez skutečného trvalého zisku, bude možno daleko lépe a účinněji soustředit na dokonalou záchranu **nesporných** historických celků.“

Jaromír Štván, 1962

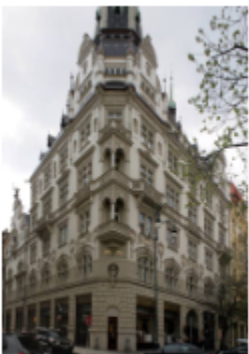
„**Nepřehánějí** poněkud příslušné instituce památkové péče **počet objektů**, které jsou jako památkové chráněny? Nevládne zde **přílišný subjektivismus**, který s ochranou historických památek nemá nic společného?“

Lubomír Štrougal, 1980

Argument IV: proměnlivá kritéria ochrany

„Není tu žádnou vzácností i sebe horbilnější **nesmysl**. Tak jsme četli v jednom feuilletonu: Kdož ví ostatně [...] nebudou-li naši potomci po 200-300 letech zrovna tak obdivovat se architektonické kráse nynějších našich činžáků, jako my se dnes obdivujeme starodávným našim ulicím?“

Vilém Mrštík, 1897

objekt **dům obchodnického spolku Merkur** ●●●

Hlavní město Praha, okres Praha, Praha, Josefov, Pařížská 68/9

PAMÁTKOVÁ OCHRANA: kulturní památka rejst. č. ÚSKP 51213/1-2283, stav ochrany: památkově chráněno

PAMÁTKOVÁ PLOŠNÁ OCHRANA: památková rezervace, světové dědictví UNESCO

KATALOGOVÉ ČÍSLO: 1000450458

Výrazný činžovní dům z roku 1904 navrhl architekt Josef Vejrych. Objem stavby narůstá směrem k nároží, kde vrcholí vežovitou nástavbou. V silně historizující architektuře domu se mísí se secesně pojatým dekorem.

Argument V: právo soukromého vlastníka

„Do toho se ministerstvo nemůže vlamovat, protože ten hotel si koupila nějaká společnost, s tím si PPF **může dělat, co chce**. Rozhodně se v tom nebudeme angažovat.“

Jiří Balvín, 2013

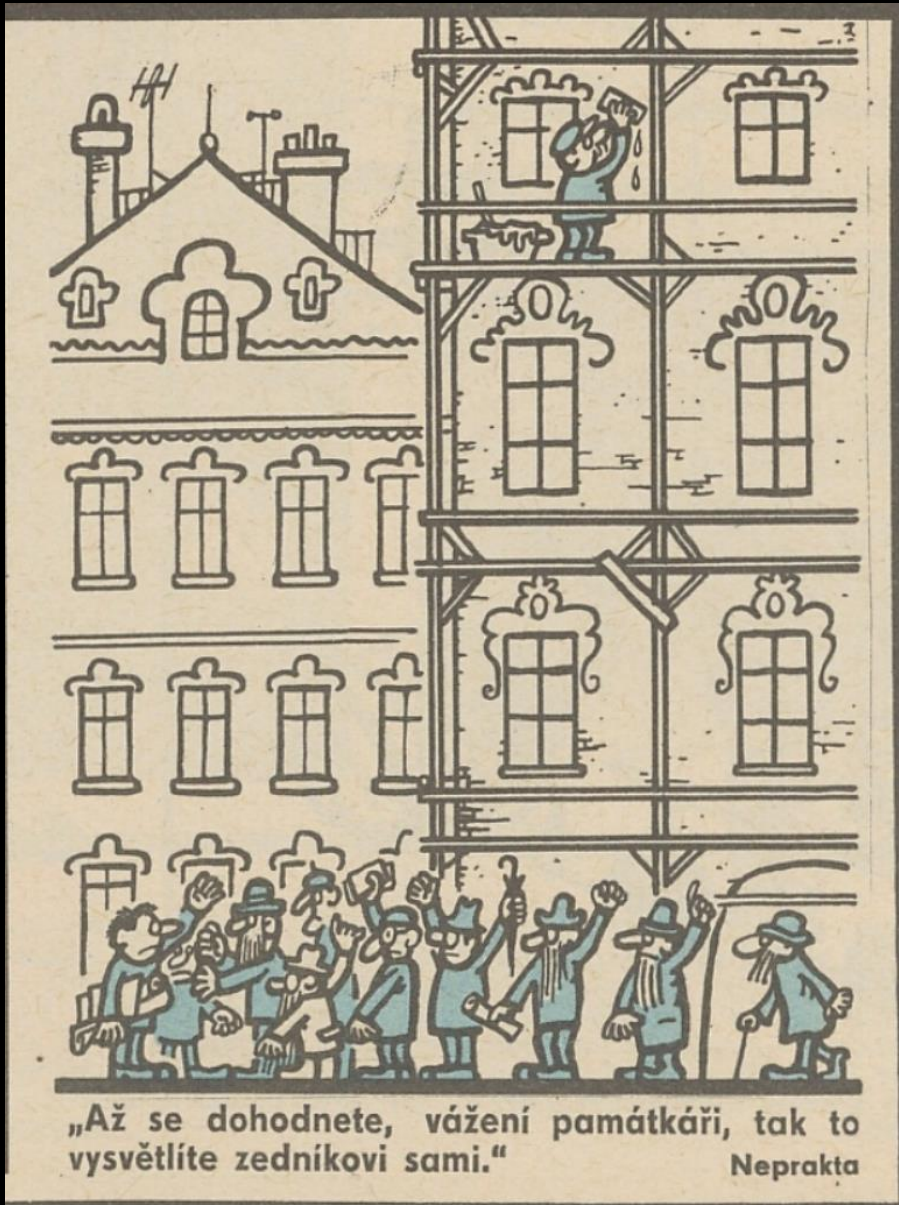
Tomáš [redacted] · 7. 11. 2021 22:53

pokud majitel chce barák zbourat a nahradit něčím jiným, má na to svaté právo. Je to jeho majetek. Kdo chce budovu mermomocí zachovat, ať si s kamarády vezme úvěr a koupí si ji.

„**Diktovat** majiteli, co má dělat se svým vlastním majetkem, **nelze**.“

Zdeněk Lukeš, 2013

Resumé: Památky, život a pokrok

Dikobraz, 1967

„Přece nechcete, aby lidi chodili do parku, kudy se jim zamane? – My musíme ten park **chránit!**“

seriál Muž na radnici, 1976

Praze hrozí, že se z ní stane skanzen, tvrdí historik architektury

15. října 2016 9:00, aktualizováno 19:00

Praha je rozmanitostí své architektury mezi světovými metropolemi naprosto jedinečná. Myslí si to alespoň historik architektury Zdeněk Lukeš. Hlavnímu městu však podle něj hrozí, že se z něj stane skanzen. Situaci prý nepomáhají ani nedávné personální změny v Institutu plánování a rozvoje (IPR).

NÁZORY

Zpoplatnění vjezdu do centra Prahy? Udělá z něj postupně skanzen bez života

NÁZOR

O tom, zda pražský magistr hlavního města, ještě defir trochu létem ospalou praž. přispět svým názorem bud

Petr Michal 28. září 2023 5:00

Počasí v Praze
13 °C / 15 °C

Marek Benda: Jsem proti snaze udělat tu skanzen bez aut

8. listopadu 2021 5:30

Aktuální dění

Médium.cz > Aktuální dění > Praha jako skanzen. Zůstane po našem období v Praze něco zajímavého?

Praha jako skanzen. Zůstane po našem období v Praze něco zajímavého?

JAN MAREŠ
+ sledovat 333

Krnáčová: Praha je skanzen. Nekvalitní umění přesunu na kraj města

„Moderní architektura v Praze nemůže skončit jen u Tančícího domu. **Nechceme mít z našeho města skanzen.** Rád bych tu viděl vznikat další stavby světového významu. Věřím tomu, že nový koncertní sál by takovou stavbou mohl být,“ uvedl primátor Prahy **Zdeněk Hřib**. Stavba koncertního domu nejmodernějších parametrů se sálem, který by pojal zhruba 2000 posluchačů, by podle dřívějších odhadů měla stát přibližně čtyři miliardy korun.

Resumé: Památky, život a pokrok

„Za **vtip** nutno považovat, řekne-li se, že přátelé rázu Prahy chtějí z ní učiniti **mumii**, nebo Pompeji a Herculanium, nebo **mrtvé museum** beze všeho života...“

Karel Chytil, 1898

Jan Les • Před 5 měsíci

Praha není skanzen. Klub za starou Prahu je spolek zapšklých staromilců, kteří by Prahu měli nejraději v podobě starověké vesnice vykolíkované za praotce Čecha. Cokoliv moderního je dráždí až nepřičetnosti.

Argument I: veřejný zájem a soudobé potřeby

→ spor o hodnotu stáří

Argument II: právo na „přirozený“ vývoj

→ spor o roli soudobé architektury

Argument III: neúměrný rozsah ochrany

→ spor o hodnotu kontextu

Argument IV: proměnlivá kritéria ochrany

→ spor o definici památky

Argument V: právo soukromého vlastníka

→ spor o vyváženost soukromého a veřejného zájmu

podstata a srozumitelnost

památkových hodnot:

co všechno a proč

chránit?